

IN HET VELD – Karstverschijnselen op de Kornati-archipel

Ik ken geen gebied met minder stikstofdepositie dan de Kornati-archipel in Kroatië. Dat bedenk ik tijdens het schrijven van deze column. Meer dan 140 eilanden die in de winter onbewoond zijn - op verwilderde katten, wat ezels en schapen na. Op sommige grotere eilanden vind je wat huizen met olijfboomgaarden beschermd door stenen muurtjes, een paar haventjes en een enkel restaurant. Verder aan alle kanten het blauw van water en lucht. Het zijn grotendeels kale kalksteeneilanden met droge graslanden, floristisch heel rijk: salie, klaversoorten, zonneroosjes en veel orchideeën. Kroatië was in 2009, toen ik daar veldwerk deed, nog geen deel van de Europese Unie. Het duurde nog tot 2013 voor ze toetraden tot de EU en Kornati een Natura2000-gebied werd.

Terug naar 2009. Ter ondersteuning van het nationaal park ontwikkelen we een monitoringprotocol voor Kornati. We trainen een groep enthousiaste vrijwilligers, studenten en leden van natuurbeschermingsorganisaties. Ik werk met hen aan amfibieën en Natura2000-habitattypen. Met GPS en kaarten zetten we een aantal transecten uit op verschillende eilanden en markeren we kwadraten van 1x1 km als 'nulmeting'. We tekenen alle habitattypen binnen dit kwadraat in op de kaarten. Binnen elk kwadraat maken we een aantal gedetailleerde vegetatieopnamen. Met slechts één watertype, 'Mediterrane tijdelijke poelen', is er nauwelijks zoet water op het eiland en van de amfibieën komt alleen de groene pad voor. De boomkikker die ooit voorkwam kunnen we niet vinden. Mijn collega van Imares doet marien onderzoek en duikt met studenten om *Posidonia*-zeegrasvelden in kaart te brengen. Andere collega's werken aan vogels en zoogdieren. We zien koningspages en groene padden, juweeltjes van dieren... Ook horen we zomerse cicaden en de monotone roep van de dwergooruil (*Otus scops*), de alarmwekker van Afrika.

Wat levert dit veldwerk op? We maken enthousiaste jonge studenten wegwijs in de systematiek van Natura2000, maar vooral geven we ze ervaring in het opzetten van veldwerk, gebruik van GPS en karteren. De studenten hebben nooit eerder in het veld vegetatieopnamen gemaakt en zuigen alle informatie op. Ook doen we onverwachte waarnemingen, zoals de grote rosse vleermuis, die al 126 jaar niet meer in Kroatië waargenomen is.

Kornati is voor elf doeltypen van de habitatrictlijn aangewezen, zoals 'begroeide zeekliffen', 'pseudosteppen', 'riffen' en 'grotten'. Vreemd genoeg ontbreekt in de beschrijvingen het veel voorkomende doeltypen 'limestone pavement' - en dat met zoveel karstverschijnselen! Natura2000 was destijds abstract en ver weg, voor Nederland maar voor Kroatië zeker. Ondertussen weten we dat Natura2000 staat voor natuurbescherming, en dat het zelfs de bouw van stallen, snelwegen en wijken kan stilleggen.

Na een week moet ik terug, de studenten werken nog twee weken door. Als ik terugvaar met de Zodiac zwemt een groepje tuimelaars, dolfijnen, als afscheidsgroet mee. Terug naar de gewone wereld van boeren op trekkers en mestlucht...

THEO VAN DER SLUIS